

İlaç Hammaddeleri Sanayiinde Hedefler ve Sorunlar

Ege Üniversitesi Eczacılık Fakültesinin düzenlediği «İlaç Hammaddeleri Sanayiinde Hedefler, Sorunlar» konulu panel 10.Mayıs.1984 günü Atatürk Kültür Merkezi'nde yapıldı.

Panel'e konuşmacı olarak Türk Eczacıları Birliği Merkez Heyeti Başkanı Prof. Dr. Me kin Tanker, E.Ü. Eczacılık Fakültesinden Prof. Dr. Necmettin Zeybek, Doç. Dr. Tekant Gözler, Türkiye İlaç İşverenleri Sendikası 2. Başkanı Kaya Turgut, DPT temsilcisi Mustafa Korçak katıldılar. Ayrıca toplantıyı E.Ü. Rektörü Prof. Dr. Sermet Akgün, Dokuz Eylül Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Ömer Yiğitbaşı, Öğretim Üyeleri, Eczacılar ve öğrenciler izlediler.

Ege Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Sermet Akgün toplantının açılışında yaptığı konuşmada şunları söyledi:

Her sektörde olduğu gibi ülkemiz ilaç hammaddeleri konusunda da yıllardır sömürülmüştür. Ülkemizde ilk ilaç hammaddesi imalatı 1950'li yıllarda gündeme gelmiş ve bu iş için 7 kurucu üyeli ilk şirket ANSA olmuştur. Geçen yıllar ilaç hammadde üretiminde faz-

la etkili olamamıştır. Ama yine de artma eğilimi göstermektedir. 1973'de 480 milyon dolar, 1980'de 7 milyar 300 milyonluk ithalata karşılık ihracatımız son derece düşük bir seviyededir. Bunun için gerekli önlemler derhal alınmalı ve teşvik edilmelidir. Bu panel yeni 5 yıllık kalkınma planı öncesinde yol gösterici olarak çok yararlı olacaktır. Paneli oluşturanlara ve misafirlere teşekkür eder, başarılar dilerim...»

Açılış konuşmalarında ikinci sözü Eczacılık Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Aslı Özer aldı ve şunları söyledi:

«Son yıllarda ilaç hammaddeleri üretiminde görülen belirgin bir artışa rağmen yurdumuzda bu yönde yine de çok gerilerde kalmıştır. Gelişmiş ülkelerde endüstri gelişirken dolaylı yollardan insan sağlığı da etkilenmekte ve yeni yeni hastalıklar ortaya çıkmaktadır. Bu durumda ilaç firmaları, uzmanlar ve devletler yeni yeni arayışlar içerisine girmekte pek çok yeni hammadde üretilmektedir. Ülkemiz diğer ülkelere göre çok az ilaç tüketmektedir. Kişi başına yıllık ilaç tüketimi TL. olarak İs-

viçre'de 52.000, İtalya'da 21.000 Macaristan'da 8.000, SSCB'de 5.600, Brezilya'da 3850 TL. iken Türkiye'de 2975 TL.'dir. İlâç çok önemli bir konudur ve insan sağlığıyla doğrudan ilgilidir. Bu sanayide ileri giden ülkelerin insanlarının yaşam süreleri de fazladır. Avrupa'da insanların ortalama yaşam süresi 70-73 iken, Türkiye'de maa - lesef 61'dir. Yurdumuz sentetik-biyolojik-tarımsal ve hayvansal kökenli 400 hammadde nin yaklaşık 2/3'sini ithalatla gerçekleştiriyor. Oysa ülkemiz gerekli koşullar yerine getirilirse bu üretimi artırıcı özelliklere sahiptir. Bu konuda devlet özendirici olmalı ve bilimsel kurumlara maddi, manevi yardımını esirgememelidir. Panelin bu konularda çok faydalı olacağı ve ileriye ışık tutacağı kamınısındayım. Başarılar dilerim.»

Bu konuşmalardan sonra Panel'e geçildi. Paneli Eczacılık Fakültesi Öğretim üyelerinden Doç. Dr. Tekant Gözler yönetti ve ilk sözü Prof. Dr. Mekin Tanker'e verdi.

— Mekin TANKER

İlâç hammadde üretimin de geçmişe dönersek bu oluşumun ilk olarak 1950'li yıllarda ortaya çıktığını görüyoruz. İlk müstahzar üretimi o yıllarda ortaya çıkıyor. Yabancı sermaye konusunda o yıllarda ortaya çıkmıştır. Yabancı sermaye'ye

Türkiye'de iş yapabilme izni veriliyor, yalnız şarta bağlanıyor. Yabancı Sermaye Türkiye 'ye gelirken yanında birde bir hammadde üretimi gerçekleştirebilecek tesis ve sermayesini yanında getirme zorunluluğu. Bunu çeşitli nedenlerle bir türlü gündeme koyamadık. Bir tek Wyeth Firması bu tesisi beraberinde getiriyor. Fenasetin ve Tartarik asit elde etmek istiyor. Montajı yapıyor, uzun uğraşlar bir neticeye ulaşmaya yetmiyor. Üretim bir türlü gerçekleşmiyor. İlk yıllardaki durgunluk 1960'lı yıllarda biraz hareketlilik neticesinde şu seneye kadar ağır aksak yürüyor. Şu yıllarda yıllık hammadde tüketiminin parasal olarak %30'unu oluşturan 40 kadar hammadde Türkiye'de üretilmemektedir. Bunların 10 kadarı yurt dışına satılıyor. Tarihi gelişimini bu şekilde geçtikten sonra bazı terimlere değinmek istiyorum. Bu şekilde yanlış anlamaya da meydan vermemiş olacağız.

İlâç Hammaddesi:

İlâç etken maddesi ve yardımcı maddelerden oluşur. İlâç hammaddeleri ile müstahzarların oluşumundan ilâç meydana gelir. İlâç hammaddeleri sentetik ve doğal kaynaklı olarak ikiye ayrılır. Yurdumuz doğal kaynaklar bakımından çok zengindir. Ama bunlardan

hammadde üretimi malesef istenen düzeyde değildir. Sana yi kesimimizde bu alana yeterli zaman ve maddi imkân ayırmıyor. 2 yıl önce İstanbul'da bir seminerde bir öğretim üyesi arkadaş neden yeterince doğadan ilâç hammaddesi üretmediğimizi sorunca sanayici bir arkadaş benim bildiğim doğadan ancak 1-2 madde elde edilebilir, buna ne gerek var, demişti. Oysa 40 kadar (Yurdumuzda üretilen) hammaddenin yarısı doğal kaynaklıdır. İhraç edilen 10 adet in 6'sı doğal kaynaklı, parasal olarakta %90'ı doğal kaynaklıdır. İhlamur, hatmi doğal kaynaklıdır. Zamk bir ilâç yardımcı maddesidir ve doğaldır. Uçucu yağlar (nane yağı) doğaldır. Morfin, digitoksin doğal kaynaklıdır. Doğal kaynaklı antibiotikler vardır. Örneğin Penisilin. Yine hormonlar için bitki yetiştirip sentezle hormona geçmek gerekir. Etanol, kloroform gibi çözücüler içinde doğa kaynağı gerekmektedir. Burada doğal kaynağın propagandasını yapmak zorundayım. Çünkü bu çok güncel ve önemli bir konudur.

— **Mustafa KORÇAK:**

1984-1989 yılları arasında ki 5. 5 yıllık kalkınma plan öncesinde bu panelin düzenlenmesi bizleri onore etmiştir. Bu plan şekil olarak hazırdır, graft

safhadadır. Ufak tefek revizyonlar yapılabilir. Mayıs sonunda planlama olarak bitiriliyor. Dolardaki hızlı yükselme ve kur farkları bizinet rakamlar vermeğe zorluk çıkartmakta. 1983 yılı sabit fiatından dolari kullanırsak 3. beş aylık kalkınma planında ilâç hammadde leri ihracatımız 1,2 milyon dolar, ithalatımız ise 86 milyon dolardır. 1. beş yıllık kalkınma planında ilâç hammadde üretimimiz 1,3 milyon dolar 2. beş yıllık planda 30,5 milyon dolar dır. 4. beş yıllık planda üretimimiz (1983 yılı) 39 milyon dolardır. 5. beş yıllık kalkınma planında 94 milyon dolar olarak %15'lik bir artış hedeflenmiştir.

İhracatımız 1983 sonunda 8,2 milyon dolar iken 1989'da 19,3 milyon dolara, ithalatımız da 105,4 milyon dolardan 150 milyon dolara çıkması hedeflenmektedir. İlaç aktif madde üretimimiz toplam ilâç üretiminin %19-20'sini karşılayacaktır. Kullanılan aktif maddenin ithalatla karşılanması %74'ten %60'a düşmesi hedefleniyor. Dünyada ilâç tüketimi en fazla ülkeler İngiltere, Japonya, Federal Almanya ve Fransa'dır. Kişi başına tüketim en fazla İsviçre ve Belçika'dadır. En fazla ithalat yapan ülkeler Japonya, ABD, İtalya, Almanya ve Fransa'dır. En fazla ihracat yapan ülkeler ise ABD, Alman-

ya, İngiltere, İsviçre, İtalya ve Fransa'dır. Toplam ilaç üretiminde yabancı sermayenin payı en fazla Kanada, İspanya, Fransa, İtalya ve Portekiz'dedir. Bu oran Türkiyede %39,6'dır. Dünya'da en büyük ilk on firmadan 4'ü Amerikan, 3'ü İsviçre, 2'ci Federal Almanya, 1 tanesinde Japondur. 25. sırada bulunan İngiliz A.S.A firmasının üretimi 600 milyon dolar ken Türkiye'nin tüm üretimi 300 milyon dolardır. 24 Ocak kararlarında her şeyde olduğu gibi ilaç üretiminde de ekonomik operasyon başlatılmıştır. Yabancı sermaye ilaçta da etkilidir ve bundan Türkiye zarar görmez. Yalnız Türkiye'nin çıkarlarına ters düşülmemeli ve denge sağlanmalıdır. Bu oluşumda Üniversitelerin, sanayicilerin ve diğer oluşumların büyük payları ve çalışmalarını olmalıdır. 29 Aralık 1983'te yayınlanan Resmi Gazetede müsaadeli mallar, fazla mallar yasak mallar dışındakiler ilâve edilmiştir. 19 Ocak, 25 Ocak ve 23 Mart'ta önemli kararlar alınmıştır. Buna göre ilaç üretiminde kullanılan maddelerden alınan gümrük vergisi kaldırılmıştır. Bu uygulama bir süre devam edecek sistem akışı mukayese edilecektir. Devlet bu şekilde 20 milyon dolar kayba uğrayacaktır.

— **Kaya TURGUT** :
Türkiye'de maalesef doğru

bir ilaç politikası olmamıştır. Devlet ilaç hedefi göstermemiş ve rakam saptamamıştır. Endüstriciler bu olaya kazanç açısından bakarlar. Yatırım yapılacak ama karşılığında para da kazanılacaktır. Müstahzar ilaç sanayi Türkiye'de kredi bulmamaktadır. Değişen hükümetler değişik yollar uygulamış ve hedefe varılamamıştır. 24 Ocak kararlarından sonra ve Özal Hükümeti zamanında tutarlı bir politika izleneceği ümidindeyiz. Türkiye'de yardımcı ilaç sanayinin dışındaki kişiler ve sermayeleri karşılamaktadır. Bu uygun değildir. Bu işte çalışan kişiler çok azdır ve 1981'de 1419 kişidir. İlaç hammadde üretim sanayiinde çalışan kişi 2.000'dir. Buna rağmen 1983 yılında 5,3 milyon dolarlık ihracat yapılabilmektedir. Bu her sene daha da ileri gedecektir. İran'la olan ihracatımız bu sene çok artacaktır. WHO 200 kalem ilaç üretimi istiyor. 26 kalem temel ilâcın 6'sı Türkiye'de vardır. Bu alanda oluşan bilgi birikimi maalesef sanayiye aktarılmamaktadır. Biyolojik ilaçların geliştirilmesi, Birleşmiş Milletlerce tavsiye edilmiştir. Doğal kaynaklara dönmek şarttır. 1976'da toplam ilaç üretimi 42 milyon dolar, 1982'de 75 milyon dolardı, 2000 yılında 270 milyon dolar olacağı varsayılmaktadır. Bu oluşumdan gelişmiş olan ülkeler aslan

payını almaktadırlar.

Bunun sebebi ülkelerin istikrarlı oluşu, tedavinin her yere ve kişiye yaygınlaştırılma sındandır. Bu ülkelerde bilgi birikimi çoktur. Sermaye bol dur ve endüstri çok gelişmiştir. İlaç hammadde üretiminde gelişmekte olan ülkelerin payı %3'dür. Halbuki doğal kaynakların %80'i bu ülkelerde bulunmaktadır. Ülkemiz şu anda Dünya ülkeleri arasında ilaç hammadde üretiminde orta sıralarda yer almaktadır.

Yakında bu yerin daha da yükseleceği ümidindeyiz.

— Necmettin ZEYBEK :

Dünya son yıllarda tüm güçleri ile doğal kaynaklara yönelmiş ve bir seferberlik başlamıştır. Ülkemizde mutlaka bu alanda bir atılım yapmak zorundadır. Doğal kaynaklı ilaçlar bol kullanım alanı bulmaktadır. Bunların yan etkileri hiç yoktur. Bitkiler birer kimyasal sentez fabrikalarıdır. Her derdin devası vardır ve bunların çoğu da otlarda bulunmaktadır. Son yıllarda bazı drog bitkilerinin Doğu Avrupa ülkelerinde tanıtımına başlanmış ve geniş ilgi uyandırmıştır. Almanya'da bile ilaçların %64'ü biyolojik kökenli iken florası mükemmel bir seviyede olan ülkemizde bu oranın çok düşük olması oldukça düşündürücüdür.

— Mekin TANKER :

Müstahzar sanayii ile hammadde sanayi başka başka dır. Genellikle müstahzar sanayi hammadde sanayine yatırım yapar. Bunun tersi de olabilir. Türkiye'nin florası bilimsel olarak incelenmiştir. Yalnız ekonomik haritası yapılmış değildir. Bunu bir eksiklik olarak kabul etmek doğru değildir. Bitkiler belirli yerlerde ve uygun koşullarda yetiştirilme lidir. Yoksa Bolu'dan Atropa Belladon toplanmaz. Kültürü yapılır. Böylece üretim kapasitesi ve oranı artacaktır. Dünya yeni yeni maddeler bulmaya yöneldi. Elly Lyll firması 1956 da 400 adet bitkiyi araştırdı, 4 tane madde bulundu. Bunlar bugün ilaç olarak kullanılıyor. Türkiye'de çalışmalar maalesef tesadüfidir. Kollektif çalışma noksanlığı var. Geniş araştırmalar ve fazla miktardan başlayıp sayı gittikçe azaltılmalıdır.

— Kaya TURGUT :

Mutlaka doğaya yönelmelidir. Drog elde edilebilecek bin cins bitkinin tümünün bilimsel analizi yapılmalıdır. Almanya da ilâcın %64'ü bitkisel kökenlidir. Almanya'da kontrollü doğal kaynaklı üretim vardır.

Bolvadin'deki fabrika bugün çalışıyor ama istenen düzeyde değildir. Şayet yalnız

morfin üretimi planlansaydı bugün daha iyi olurdu. Halbu ki daha ileri gidilmiş ve dinazor yaratılmıştır. Bugün 1/3 kapasite ile çalışmaktadır. Türkiye'deki flora mutlaka tanınmalıdır. Bitkilerin cinsi ve içindeki alkaloidler tespit edilmelidir. Ülkenin arazi yapısı tesbit edilmeli ve devamlılık arzmelidir. Üretim çeşidi saptanmalıdır. Pazar imkânları araştırılmalıdır. Talep sürekli gözlenmelidir. Ülkemiz ve sanayicimiz doğru tercihler yapmalıdır. Gelişmiş ülkeler hedef alınmalıdır. Sağlam bir ilaç endüstrisi kurulmalıdır. Yeterli kaynaklar yaratılmalıdır. İç ve dış yabancı sermaye de bu alana ilgi duymalıdır. İrlanda ken-disini yabancı sermayeye açtıktan sonra bugün Dünya'nın en ileri ülkeleri arasında yedinci sıraya yükselmiş bulunmaktadır. Üniversite endüstri bağı mutlaka kurulmalıdır.

— **Necmettin ZEYBEK :**

Türk Kodeksi yeniden ele alınmalıdır. Kodeks'te bulunan maddelerin yanına biyolojik kökenli maddeler konulmalıdır. D.P.T.'inca gösterilecek yerlerdeki küçük üretim yerlerine kredi verilmelidir. Önce küçük tesisler kurulup sonradan büyütülmelidir. Eczacılık Fakülteleri etkin görevler üstlenmeli ve oto kontrol merkezi durumunu yerine getirmelidir. Ec-

zacı istihdam politikası yenden düzenlenmeli ve eczacılar layık oldukları görevleri üstlenip üretimle bilgilerini aktarabilmelidir. İlaç hammadde eldesinde eczacıdan mutlaka faydalanılmalıdır.

— **Mustafa KORÇAK :**

Nisan 1984'te alınan kararlarla yeni ilaç üretim yatırımları da teşvik tedbirlerinden faydalanmaya başlamış bulunmaktadır.

Devlet üreticiye 3 şekilde faydalı olabilir.

- a.) Ucuz, düşük faizli kredi,
- b.) Yatırım indirimi.
- c.) Gümrük muafiyeti.

Yabancı sermayeden korkmamalıdır. Yabancı sermayeye ihtiyacımız vardır. Büyümenin süratlendirilmesinde bu kaynaktan mutlaka istifade edilmelidir. TÜBİTAK Kimya alanında yeterli hizmet vermiyor. Bu alandaki çalışmalarını artırmalıdır. Bugün Avrupa'daki büyük firmalar yıllık üretim tutarlarının %15 kadarını araştırma, geliştirme faaliyetlerine ayırmaktadır. Ekonomik boyutu yüksek olan aktif maddeler ele alınmalıdır. Fiatlar hususundaki uygulama ekonomik sistemle uyum göstermelidir. İlaç sanayinin patent dışında kalmasında büyük yararlar vardır.

İLAC FİYATLARI

Kimya Yük. Mühendisi
Kaya TURGUT (*)

1928 yılında yürürlüğe giren ve halen bir Reform Kanunu hüviyetini taşıyan 1262 sayılı İspençiyari ve Tıbbi Müstahzarlar Kanunu'nun 7. maddesinin (f) fıkrası gereğince Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığınca ilaç fiyatlarının uygunluğunu tespit etmekle yükümlüdür. 1950 yıllarına kadar gelen hükümetlerin piyasa koşullarına göre saptadığı ilaç fiyatları, bilâhare bir kayda bağlanmış ve daha sonraları da temel bazı unsurları içeren kararnameler yolu ile tespit edilmiştir. İlk kez 1968 yılında endüstriye sinai maliyet sistemi getirilmiş ve 1972 yılında ise günümüze kadar yürürlükte olan 7/4129 sayılı ilaç fiyatlarının tesbiti ile ilgili kararname yürürlüğe girmiştir. Kararname yürürlüğe girdiğinden bu yana geçen 12 yıl boyunca kamuyunda ilaç ve ilaç fiyatları tartışılmıştır. Fiyat kararnamesinin dayandığı yanlış temeller Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığınca verdiği keyfi yetki ve uygulamalar sonucunda halk sağlığı da ilaç endüstrisi de büyük zararlar görmüştür.

Sağlık için gerekli ilaçlar üretilememiş, halk aradığı lüzumlu ilacı bulamamış, eczacı hasta karşısında müşkül durumlara düşmüş, maddi ve manevi kayba uğramış, endüstri zaman zaman zararına çalışmış ve halk %60-70'lere varan ani zamlarla karşılaşmıştır. Hepsinden daha da kötü olarak halkın, hekimin ve eczacının devlete ve ilaca olan güveni sarsılmıştır.

Oysa ilacın içine giren hammaddesinin fiyatı; içine konduğu ambalajın fiyatı; işçilik işletme giderleri; çalışma koşulları, hammadde siparişinden üretime; üretimin her kademesinden tüketiciye intikali kadar devlet tarafından kontrol edilebilen bir endüstrinin veya mamulün fiyatının tartışılmaması veya hiç olmazsa bu işin sorumlusu Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığınca savunulması gerekmekte idi. Bakanlık makamının gelen kişinin düşüncesine göre şiddetlenen veya azalan suçlama veya susmanın toplumumuza bir yarar getirmediği herkesin hafızasındadır. Mevcut fiyat kararnamesinin Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Devlet Planlama Teşkilâtı ve Üniversitelerce

(*) Türkiye İlaç Endüstrisi İşverenleri Sendikası

yapılan tetkiklerinde sakınca ları belirtilmiş, ne varki, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı son yıla kadar yeni bir düzeltme ve düzenlemeye gitme miştir.

Sayın Prof. Mekin Tanker' in Başkanlığında 1982 yıl sonunda toplanan V. Beş Yıllık Kalkınma Planı, Kimya Sanayiinin, Beşeri İlaç Sanayi Özel İhtisas Komisyonu Raporunda yürürlükteki fiyat kararname-si'ni değerlendirmesi ile ilgili iki paragraf yer almaktadır:

«İlacın insan sağlığı için vazgeçilmez nitelikte bir ihtiyaç maddesi olması nedeniyle ilaç endüstrisinin denetiminde fiyat konusunun da önem taşınması doğaldır. Ancak bu tür düzenlemelerde benimsenecek fiyat politikalarının titizlikle saptanması ve politikalarda endüstrinin en azından gelecekteki yurtiçi talebini kaliteli ilaçla karşılamaya devam etmesine imkân verilmesi gereklidir. Nitekim ilaç endüstrisinde teknolojik gelişmelerin çok hızlı cereyan etmesi endüstrinin yatırımlar için gerekli fon birikimi ihtiyaçlarını artırmaktadır. Dolayısıyla izlenecek fiyat politikası bir yandan da endüstrinin bu ilaçları gerekli kalitede ve sürekli olarak üretmesine imkân sağlamalıdır.»

«Ayrıca Türkiye İlaç Endüstrisi'nin henüz gerekli aş

mayı gerçekleştirmediği, araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin teşvik edilmesi ve yerli hammadde üretiminin artırılmasına yönelik yatırımlara imkân sağlanması için uygun bir fiyatlandırma sisteminin getirilmesi gerekmektedir. Yürürlükteki kararnamede yer alan fiyatlandırma sisteminin 10 yıllık uygulamasının bu ihtiyaçlara cevap verecek doğrultuda olduğu söylenemez. Bu nedenle, öncelikle İlaç Endüstrisi'nin yeri, ihtiyaçları ve amaçları tarif edilmeli, bunlara uygun politikalar saptanmalıdır. Bu genel politikalar içinde belirlenecek fiyat politikasının uygulanabilmesi için yeterli bir fiyatlandırma düzenine ihtiyaç vardır. Kararnamenin yukarıda önerilen yaklaşımla yeniden incelenerek gerekli düzenlemelerin yapılması ve devamlı değişen döviz kurlarına paralel olarak işlerlik kazandırılması gerekmektedir.»

HÜKÜMET PROGRAMI :

6 Kasım seçimleri ile işbaşına gelen Sayın Özal Hükümeti'nin 19 Aralık 1983 günü Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde okuduğu programında ilaç ve ilaç sanayii için hükümet görüşü şu paragrafla ifade edilmiştir:

«İlaç sektörünün geliştirilmesi ve rekabetin sağlanması, bütün hayati ilaçların her za

man kolaylıkla bulunabilmesi için gerekli tedbirleri alacak, kalite kontrolüne ve ilaç kullanımındaki israfın önlenmesine önem vereceğiz.»

Sayın Özal Hükümeti'nin bu programı yanında Sayın Başbakan 7 Ocak 1984 tarihinde yaptığı ilk basın toplantısında da: İlaç endüstrisinde devletin ana görevi kaliteli ilaç üretimini sağlamaktır. Kalite kontrolünü artırmak için gerekli kanunî düzenlemelere başlanmış olup, denetimler de yoğunlaştırılacaktır. İlaç fiyatlarının devamlı artışını önlemek için, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığınca uygulanan fiyat sisteminin kaldırarak, ilaç sektöründeki rekabeti geliştirme çalışmalarını başlattık.» ifadelerine yer vermiştir. Bu ifade ve düşünce doğrultusunda 24 Aralık 1983 günkü Resmi Gazete de yayınlanan İthal Rejiminde ilaç kontrolünü Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına vermiş, bundan önceki rejimlerde yer alan miktar ve fiyat denetimini bu Bakanlığın yetkisinden ayırmıştır. Nitekim bu hususun mevcudiyetinin sakınca ları V. Beş Yıllık Kalkınma Planı Beşeri İlaç Sanayii Özel İhtisas Komisyonu Raporunda da şu ibare ile belirtilmiştir:

«İthal Rejimi'nin ilaçla ilgili 23. maddesi, uygulamada kalite, fiyat, süreklilik ve güvenirlilik kavramları bir arada

değerlendirilmediği için; ithalatta gecikmelere, dolayısıyla üretimde aksamalara yol açmaktadır.»

DEVLETİN GÖREVİ:

İlaç; sağlığın sürdürülmesi korunması ve kaybedildiği zaman kazanılması için kullanılan bir araçtır. Bu aracın ihtiyaç duyulduğu anda, yeteri kadar, her yerde; en üst kalite ve standartta bulunması gerekmektedir. Devletin ana görevi budur. Bu hususlar temin edildikten sonra ilacın makul bir fiyatla satılmasından bahsedilebilir. Bulunamayan, kalitesi garantili olmayan ucuz bir ilaç dünyanın en pahalı ilacıdır. Zira, sonuçta bahis konusu olan insan sağlığıdır, insanın mutluluğudur.

İleri Batı ülkelerinde özelikle Avrupa Ekonomik Topluluğu Direktiflerinde Devletlerin görevi şöyle tanımlanmıştır: Devlet halk sağlığını koruyacak her türlü tedbiri alacak, ancak bu tedbirler ilaç endüstrisini ve gelişmesini aksatmayacaktır. Çünkü, ilaç endüstrisinde vukubulacak aksaklık ve gecikmelerden en çok zarar görece olan gene halk sağlığıdır.

Birleşmiş Milletler'e bağlı UNIDO Organizasyonunun 21. 25 Kasım 1983 tarihlerinde Budapeşte'de yaptığı toplantıda alınan tavsiye kararlarında da ülkelerin milli ilaç politikaları-

nı saptarken önceliği ilacın bulunabilirliği ve kalitesi almıştır.

Serbest rekabet ortamının mevcut olduğu her ülke çok da ha iyi malı çok daha makul fiyatlarla almaktadır ve eksikliğini çekmemektedir.

Oysa ilaç fiyatlarını tespit eden kararname yürürlüğe girdiği zaman Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına verilen raporlarda bu sistemin sanayii pahalı ilaçlara yönelteceği ve bundan da toplumumuzun zararlı çıkacağı bulgusu bugün maalesef doğrulanmıştır.

YARARLARI NE OLABİLİR?

İlaç fiyatlarının rekabet koşullarına ve ekonomik kuralara göre tespitinin ilaç fiyatlarında koşulsuz serbestlik anlamı taşımadığı bilinmelidir. Rekabet koşulları müesseseleri çok daha dikkatli ve bilinçli bir fiyat yapmaya zorlayacağı gibi, devletin denetim yapma yetkisini ortadan kaldırmamaktadır. İlaç gibi bir konuda bu hususta mevcut götürü ve bir örneği daha olmayan keyfi uygulamadan çok daha gerçekçi ve ileride esasları havi ekonomik bir esas getirmenin pek çok yararı vardır. Bugüne kadarki uygulamanın bir yarar getirmediği yıllarca süren tartışmalardan sonra anlaşılmıştır. Doğru olan hiç bir karar; ilgili tüm

kesimlerin iştiraki ile bu kadar uzun süre tartışılmaz. Bu husus uygulanan sistemin yanlış ve yararlı olmadığı bir kanıttır. Sonuçlarından hiç bir kesim memnun olmamıştır.

İlaç fiyatlarının bugünkü gibi kontrol altında tutulmasını savunanlar, ilaç fiyatlarının serbest bırakılması ile Oligopol yaratılacağını söylemektedirler. Oysa ürün rekabetinin yoğun olduğu ilaç pazarında Oligopol kesinlikle söz konusu değildir. Aksine bugünkü uygulama benzer ilaçlara eşit fiyat verdiğinden Oligopol sonuçlarını ortaya çıkarmaktadır. Fiyatların piyasa koşullarına göre tespiti ile bu durum ortadan kalkacaktır.

Diğer yandan serbest fiyatların tekel yaratacağı iddiası da gerçersizdir. Zira her ilacın bir çok alternatifi vardır. Çok ender olarak bir kaç ilaç alternatifsiz olarak bulunabilir. Ancak ülkemizde ilaçta patentin bulunmaması böyle durumların sürekli olmasını engeller. İlaç fiyatlarının serbest bırakılması veya ithalatta fiyat kontrolünün kalkması pahalı hammaddelerin ithaline ve gereksiz döviz harcamalarına sebep olacaktır ve bundan da yabancı sermayeli firmaların yararlanması konusu da ekonomi prensiplerine göre mümkün olmayacaktır. Zira yabancı ser

mayeli müesseselerin kendi ana kaynaklarından getirecekleri patentli mallar piyasada yerli üreticiler tarafından daha düşük fiyatlarla getirilecektir. Doğacak fiyat farkından yararlanma ve piyasa paylarını geliştirme çabaları yabancı kuruluşları da dikkatli olmaya zorlayacaktır. Bugün aynı endikasyonda kullanılan değişik ilâçlarda dahi kalitesi beğenilen ucuz ilâç hekim tarafından tercih edilmektedir. Bir ilacın fiyat teşekkülünde her müessesese rekabet kadar, halkın alım gücünü de hesaba katmak zorundadır.

İlâç fiyatlarının serbest bırakılması fiyatın ucuzlatılması yolu ile rekabeti teşvik edeceğinden, bu durum iler teknoloji kullanmayan, kalite kontrolüne önem vermeyen firmaların ya kendilerini tasfiye etmelerine veya ciddi, bilimsel ve ilacın istediği gerekleri haiz bir çalışma düzeni içine girmelerine sebep olacaktır. Bundan da halk sağlığı yarar görecektir.

İlaç fiyatlarının piyasa koşullarına ve serbest rekabet ilkelerine göre oluşmasının yararları ise şöyle özetlenebilir:

1. 7/4129 sayılı Fiyat Kararnamesi'nin öngördüğü, bütün üretici firmaların büyüklük ve maliyet yapılarını ve ilâçların üretim hacimlerini eşisayan, ön maliyet verilerine da

yalı götürü fiyatlandırma sistemi yerine her üretici firmasının gerçek maliyetlerine ve üretilen ilâçların üretim hacimlerine göre belirlenecek fiyatların uygulanmasına imkân verilecektir.

Bu sadece piyasada satılan ilâçların fiyatları gerektiğinden yüksek ya da ucuz olmayacaktır.

2. Serbest fiyat düzeni, rekabeti kaliteye yönlendirecektir. Aynı zamanda fiyatın talebe etkisi genel bir ekonomik kural olarak gözönünde bulundurulacaktır. Bunun için de üreticiler, kaliteden fedakarlık etmemek şartıyla hammaddeyi mümkün olduğu kadar ucuza sağlamak, maliyetlerini düşürmek, daha rasyonel ve ekonomik çalışmak için çaba harcayacaklardır.

3. İlâçların normal ve devamlı olarak üretilmesi ve aranan her ilacın her zaman piyasada bulunması mümkün olacaktır. Ön fiyat kontrolünü bekleme, bakanlıkça önerilen tanınmamış bir satıcı firmanın yarattığı ikmal ve kalite sorunları, gecikmelerden dolayı ilâcın üretilmeyişi gibi engeller ortadan kalkacaktır.

Maliyeti yükseldiği halde Bakanlıktan zamanında fiyat alınmadığı için üreticinin zararına neden olan ve bu ne-

denle yapılamayan hiç bir ilaç kalmayacaktır.

Bunlardan daha da önemlisi hekim; hastasının iyi olması için tavsiye edeceği ilacı hastanın bulup bulamayacağı gibi bir endişeden uzak olarak güvendiği, inandığı ilacı serbestçe reçetesine yazabilecektir.

4. Çok sayıda ilacın belli dönemlerde toplu olarak fiyatlarının büyük oranlarda artması gibi psikolojik yünden de olumsuz cari uygulama son bulacak, bunun yerine münferit fiyat artışları makul ve kontrollü ölçülerde yürürlüğe girecektir.

Şimdiki uygulamada fiyatların gözden geçirilmesi için karar verilmesi, endekslerin hazırlanması, beyannamelerin hazırlanıp incelenmesi aylar sürmekte; sını maliyet artışı % 10'dan az olan ilaçlar fiyat almamakta, uzun bir bekleyişten sonra çok sayıda ilaçta birden yüksek fiyat artışları meydana gelmektedir.

Buna rağmen yeni fiyatlar yürürlüğe girinceye kadar maliyetler yeniden yükseldiğinden üreticiler fiyat aldıkları anda dahi maliyetleri yeni fiyatı aşmış olmaktadır.

5. Serbest fiyat uygulaması, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığını daha önemli bir göre

vi olan kalite kontrolüne yöneltecektir.

6. Serbest fiyat uygulaması, maliyetleri daha düşük olabilen yerli üreticilere daha yüksek kâr marjı ile çalışma imkânı verecektir.

7. Fiyat ve maliyet dengesini iyi düzenleyebilen firmaların kârlılıkları yükselecektir.

Bunun sonucunda meydana gelecek fon birimi ile;

a) İyi mal tekniği ve kalite kontrol yöntemlerinin uygulanması için çağdaş teknolojik gelişme doğrultusunda gerekli yatırımlar yapılabilecek,

b) Hammadde üretimi için yeni yatırım imkânları doğacak,

c) Araştırma Geliştirme faaliyetleri yapılabilecektir.

8. Hammadde fiyat farkbeti nedeniyle ruhsat müracaatı yapılamayan veya ruhsatı hazır olduğu halde piyasaya verilemeyen yeni veya hayati önemi haiz ilaçların piyasaya verilebilmesi sağlanacaktır.

İlaç fiyatlarının serbest piyasaya ve rekabet koşullarına göre oluşması; İthal Rejiminde ön fiyat kontrolünün kaldırılması sonucu piyasada mevcut 1800 ilacın içinden 50-60 adedinin gerek döviz çıkışında gerekse fiyatlarında büyük artışlara

sebeplere olacaktır. Bu artışlar sistemin ve düşüncenin genelinde de, bir sakınca yaratmamalıdır. Zira bu ilaçların üretimi engellenmesinden ya piyasada bulunmaması veya piyasaya verilememekte ve dış ülkelerden çeşitli yollarla temin edilmektedir. Geçmiş aylarda sadece Yeşilköy Hava Alanında bir eczane de bulunan 20-30 milyon liralık kaçak ilaç olayı düşündürücüdür.

ECZACI İÇİN DURUM :

Eczacı ilaç konusunun halkla temas eden kesimidir. İlaç konusunda eğitim görmüş ve yetişmiştir. Hekimin reçetesine müdahale edememekle beraber, halkın ve hastanın sağlığı için gerekli bir emniyet su babı olarak görev yapması yasalarla kabul edilmiştir.

Eczacı için en önemli faktör hastanın sağlığına kavuşması için hekim tarafından ve rilen reçetenin ilaçlarını eksiksiz olarak vermektir. Bunun için lüzumlu her ilacı eczanesinde bulundurmaya istektedir. Aranılan her ilacın bulunmamasının hiç bir günahı olmadığı halde hasta ile temasında zaman zaman itham altında kaldığı gibi hastanın ilacını temin için eczane eczane doluşmasının acısını da yaşamaktadır.

Sağlığına kavuşmak ama-

çında olan insan için önemli olan önce ilacın bulunması ve ondan şifa bulmasıdır. Uzun bir süredir ilacın muntazam ve yeterli olarak bulunduğu görülmemiştir. İlaç yokluğunu ve döviz temini ne de fiyat artışı önleyememiştir. Bu durum da uygulanan sistemde yanlışlık mevcut olduğunu kanıtlamaktadır.

Eczacı, hastanın haklı şikâyetlerine muhatap olmanın yarattığı üzücü durumun dışında %100-40 arasında değişen yüksek orandaki enflasyonun etkisinde kaldığı gibi %30-100 arasındaki fiyat artışları ile de işletme sermayesi ve çalışma gücünü yitirmekte, sonucunda da giderek ilaç dışındaki diğer sahalar kaynahtadır. Her fiyat değişiminde şüpheli konu gibi çözümlenemeyen bir sorun ile karşılaşmakta, maddi zararları yanında haksız suçlamalarla itibarı zedelenmektedir. Eczane kesiminin bugüne kadar uygulanan ilaç fiyat sisteminde memnun ve kârlı çıktığı söylenemez. Eczane kesiminin mali gücü diğer perakende satış yapan müesseselere göre daha azdır. Diğer kesimlere göre tek yüksek tahsil sahibi kesim olmasına rağmen bu vasfının karşılığını kat'iyen alamamaktadır. Bunun sebeplerinin başında bugünkü ilaç fiyat sisteminin sonuçları gelmektedir. Diğer ülkelerde %30-35 arasın-

da olan eczacı kâr haddi ÷lke-
mizde herhangi bir perakende
cinin kâr haddi gibi % 25 ora-
nındadır. Bu nispetin değişme-
si şarttır.

İlaç fiyatlarının serbest re-
kabet koşullarına göre oluşma-
sının eczacı kesimi için sağla-
yacağı yararlar şunlar olacak-
tır:

1. Hekim reçetesine yazı-
lı her ilacın bulunması ile mad-
di zararı azalacağı gibi, hasta
veya hasta yakını ile mesleği
nin icap ettirdięi diyalogu sağ-
layacaktır.

2. Şürşaj gibi itibar zede-
leyici olay ortadan kalkacak
tır.

3. Enflasyon zararı ve aş-
rı fiyat artışlarının doğurduğu
işletme sermayesi kaybı olma-
yacak ve asgari ölçüye inecek-
tir.

4. İlaç bulunamamasın-
dan dolayı son yıllarda yaygın
laşan dış ÷lkelerden ilaç getir-
me gibi yasal olmayan işlemler
bitecektir.

5. İlaçların muntazam ve
her ilacın kolayca ve yeterince
bulabilmesi olacaktır.

SONUÇ:

Sayın Özal Hükümeti'nin
ilaç konusuna yaklaşımı çağ-
daş ve doğru bir yaklaşımdır.
Hükümet programında ilaç sa-
nayii için yer alan hükümler
ilk olarak İthal Rejimi ile uy-
gulanmaya konmuş ve yerli ola-
rak üretilen hammaddeler dış-
sında ilaç hammaddelerinin
serbestçe ithali imkân dahiline
girmiştir. Bunun olumlu sonuç-
ları görülecektir. Programda
ikinci adım olan ilaç fiyatları-
nın piyasa koşullarına ve ser-
best rekabet ilkelerine göre o-
luşması hususu gecikmeden
sağlanabildięi takdirde ÷lke-
mizde bugüne kadar gereksiz
olarak topluma ilaç sorunu ola-
rak yansıtılan bir çok hususun
çözümüne kavuşması mümkün o-
lacaktır. Toplumumuz için bü-
yük değer taşıyan ilaç endüstr-
rimizin sağlıklı bir şekilde ge-
lişmesi, halkımızın sağlığı ve
mutluluęu için olduğu kadar,
÷lke ekonomisi için de büyük
yarar sağlayacaktır.